

Nova švedska gozdarska politika

Milan ŠINKO*

UVOD

Skoraj istočasno, ko je Slovenija junija 1993 dobila nov Zakon o gozdovih, je bila v Švedskem parlamentu sprejeta nova gozdarska politika, ki je določila osnovne smernice zakona o gozdarstvu (The Forestry Act), ki je začel veljati 1. 1. 1994. Prejšnja je veljala od leta 1979, z neznatnimi spremembami v osemdesetih letih. Osnovne značilnosti prejšnje švedske gozdarske politike so bile:

- močen poudarek na lesni proizvodnji, ker so pričakovali pomanjkanje lesa v začetku naslednjega stoletja;

- gozdni prostor postaja vedno bolj pomemben, vendar je podrejen proizvodnji lesa;

- velika vloga države v gozdarstvu;

- subvencije iz posebnih gozdarskih davkov so bile pomemben prispevek financiranju gozdarskih investicij, predvsem obnovi gozdov na severu Švedske;

- država je izvajala gozdno inventuro za obvezno gozdnogospodarsko načrtovanje;
- izobraževanje lastnikov gozdov in poglobljanje znanja gozdarskemu osebju sta bila pomembna ukrepa gozdarske politike v poznih osemdesetih letih.

Uspešnost prejšnje politike je bila po mnenju parlamentarnega odbora, ki je vodil njeno analizo, velika, vendar premajhna na področjih varovanja narave in proizvodnje visoko kakovostnega lesa. Posebno se je izkazalo, da je tedaj veljavni zakon o gozdarstvu oviral pozitivni razvoj na okoljevarstvenem področju. Za mnoge spodbude se je pokazalo, da so bile neučinkovite, stroški za gozdno inventuro, za gozdnogospodarsko načrtovanje pa previsoki. Ob raziskovalnem delu se je tudi povečalo znanje o nevarnosti modernega gospodarjenja z go-

zdovi za določene naravne vrste in ekosisteme.

Velik vpliv na spremembo gozdarske politike imajo tudi učinki onesnaževanja zraka. Izmed merljivih učinkov je pomembno zakisiranje tal, čeprav povezave med novimi vrstami škod v gozdovih in onesnaževanjem še ni mogoče dokazati. Kljub temu pa obstajajo indikatorji, da je taka zveza mogoča in pomeni resno grožnjo na daljši rok.

Na razvoj gozdarske politike je vplivalo tudi mednarodno dogajanje na področju varstva okolja, še posebno sprejem Agende 21, sicer pravno neobvezujoče izjave na konferenci UNCED.

NOVA POLITIKA VSEBUJE DVA ENAKOVREDNA CILJA: OKOLJSKI IN PROIZVODNI CILJ

Z okoljem povezan cilj se glasi:

- Produktivnost gozdnega zemljišča mora biti ohranjena. Zagotovljena morata biti biološka in genetska pestrost. Gospodarjenje z gozdovi mora zagotoviti preživetje naravnim rastlinskim in živalskim vrstam v naravnem okolju in močnih populacijah. Ogrožene vrste in vegetacijski sistemi morajo biti zavarovani. Ščititi je treba zgodovinske, estetske in družbene vrednosti gozdov.

Proizvodni cilj je:

- Gozdovi in gozdno zemljišče morajo biti uporabljeni učinkovito, upoštevaje trajni in vrednostni donos. Struktura gozdne proizvodnje mora zagotavljati zadovoljevanje različnih človekovih potreb v prihodnosti.

MNOGONAMENSKA RABA ŠVEDSKIH GOZDOV

Z gozdovi je treba gospodariti tako, da je možno potrebe po proizvodnih in drugih ciljnih zadovoljevati na načeloma vsakem

* Mag. M. Š., dipl. inž. gozd., oec., Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 83, SLO

hektarju gozdnega zemljišča. Na ta način se sicer zmanjšajo zahteve po posebej zaščiteneh naravnih območjih, ki jih je zdaj 2,8% gozdnega zemljišča. Ocenjujejo, da bodo delež morali nekoliko povečati, predvsem na jugu Švedske. Naravni rezervati so predvsem na severu Švedske v državnih gozdovih. V zaščito nameravajo vključiti tudi zasebne gozdove.

LASTNIK GOZDA JE ODGOVOREN ZA GOZDNO OKOLJE

Upoštevanje okoljskih zahtev mora biti vključeno v gospodarjenje z gozdom in jih mora lastnik gozda izvajati. Primera takega ukrepa sta puščanje starih dreves po končnem poseku ali skrb za gozdna močvirja, ali pa izločanje iz gospodarjenja manjših površin, navadno manjših kot 0,5 ha z redkimi in ogroženimi vrstami. Če so stroški takih ukrepov previsoki, jih mora nadomestiti država. Stroške narodnih parkov in naravnih rezervatov pokriva država. Gozdarji morajo skrbeti za doseganje okoljskih ciljev gozdov in za nadzor. Državni organi s področja okolja so odgovorni za razvoj in ocenjevanje okoljskih vidikov gozdarske politike, pri čemer pa morajo sodelovati tudi gozdarske oblasti.

VEČ POUČENJE JE NA IZOBRAŽEVANJU, MANJ NA ZAKONIH, SPODBUDAH IN INVENTURI

Razmerje med posameznimi instrumenti za doseganje ciljev gozdarske politike se na Švedskem spreminja zaradi splošne usmeritve, da deregulira in zmanjša intervencije države v gospodarstvo.

Ukinili so poseben gozdarski davek (0,8% vrednosti gozdov), iz katerega so se financirale spodbude v gozdarstvu, pri čemer imajo lastniki gozdov zdaj večjo neposredno odgovornost. Poenostavljena zakonodaja daje lastnikom več svobode pri ukrepanju, zato pa je večji poudarek na njihovem izobraževanju in poglobljanju znanja. V prejšnjem sistemu je večji del stroškov izobraževanja nosila država, po novem zakonu pa bodo morali njihov znaten

del nositi lastniki gozdov sami. Brez plačila bo še naprej izobraževanje o zakonskih predpisih in nadzoru.

Spodbude namenjajo sarno za podporo gozdnemu okolju, pojmu, ki si ga v Sloveniji najlaže predstavljamo kot okoljske funkcije gozdov oziroma posebno zanimiva rastišča. Spodbude bodo namenjali na treh področjih:

- apnenje zakisanih tal zaradi onesnaženega zraka,
- gojenje listnatih gozdov na jugu Švedske,
- izvajanje posebnih dejavnosti za izboljšanje varstva narave, rekreacije in krajine in vzdrževanje kulturne dediščine v gozdovih.

Gozdna inventura, ki temelji na vzorčenju, je omejena na državno raven in je povezana z gozdnim okoljem. Ni več namenjena gozdnogospodarskemu načrtovanju na posamezni posesti, ampak spremljanju dogajanj in razvoju gozdarske politike na državni ravni. Poseben poudarek je na spremljanju močvirnatih območij, ki jih ni dovoljeno izsuševati, in drugim posebnim rastiščem. Izdelovanje gozdnogospodarskih načrtov za lastnike ni več obvezno.

GLAVNE POSEBNOSTI NOVEGA ŠVEDSKEGA ZAKONA O GOZDARSTVU

Zakon je začel veljati 1. 1. 1994 in ima 41 členov.

- Obnova mora biti narejena po končnem poseku in resnih poškodbah gozdov;
- pogozditi je treba tudi gozdno zemljišče, ki ni poraslo z drevjem (npr. nekdanje kmetijsko zemljišče) in gozdno zemljišče z nizko lesno zalogo, razen kadar je tako zemljišče pomembno za varstvo narave;
- uporabiti je mogoče samo primerne metode obnove;
- trgovina in uporaba semen in sadik je omejena in nadzorovana;
- posek mora biti ugoden za razvoj sestoj ali obnove gozdov. Država lahko določi starostno mejo gozdov za posek. Za redčenje ali čiščenje, ki koristi razvoju gozdov, ni potrebno dovoljenje;
- starostna distribucija gozdov mora biti za vsako posest razumno enakomerna.

Zahleva po enakomernosti starostnih razredov je večja v večjih kot manjših posestvih. Vlada lahko določi največji možni posek v določenem obdobju in s tem prepreči, da bi bilo na določeni posesti več kot polovica golosekov ali mladih sestojev;

– gozdni posestnik mora obvestiti gozdarske oblasti o nameravanem končnem poseku, nameravanem osuševanju in o tem kako bo upošteval varstvo narave in zgodovinski vidik. Če je posek omejen, je lastnik opravičen do denarnega nadomestila;

– škode zaradi insektov morajo preprečevati s primernim gospodarjenjem;

– listnati gozdovi (predvsem hrasta in bukve) na jugu švedske se ne smejo spremeniti v druge vrste gozdov;

– pri ocenjevanju okoljskih vplivov novih gozdnogojitvenih in drugih metod ter nove vrste dokumentacije za obnovo gozdov je treba upoštevati mnenje državne gozdarske uprave;

– varstvo narave in upoštevanje zgodovinskih vidikov morata biti sestavni del vseh vrst gospodarjenja in opravil. Ekstenzivna raba gozdov je dovoljena na neproduktivnih zemljiščih;

– kazni so denarne kazni in največ šest mesecev zapora. Sestavni del kazni je tudi zaplomba na nedovoljeni način dobljenega lesa ali ustrežna protivrednost.

VIR

Sweden's New Forest Policy in The Forestry Act, Skogsstyrelsen, 1994

STROKOVNA SREČANJA

GDK: 945.3

Sklepi posveta Gozdarsko izobraževanje

1. Nove organizacijske in gospodarske razmere v slovenskem gozdarstvu terjajo prenovljen in celosten pristop k izobraževanju za potrebe stroke, lastnikov gozdov in širše javnosti, skladno s splošno prenovno strokovnega in poklicnega izobraževanja ter v skladu z dejanskimi potrebami v prihodnosti. Gozdarsko izobraževanje mora temeljiti na dolgoročnih ciljih PROGRAMA RAZVOJA GOZDOV V SLOVENIJI, ki so:

– Ohranitev in pospeševanje biološke pestrosti gozdov ter sonaraven in trajnostni razvoj vseh njihovih ekoloških, socialnih in proizvodnih funkcij.

– Ohranjanje naravnega okolja in ekološkega ravnotežja v krajini.

– Ohranitev poseljenosti in kultiviranosti krajine ter izboljševanje kakovosti življenja na podeželju.

Gozdarsko izobraževanje mora temeljiti na načelu sonaravnega gospodarjenja z vsemi gozdovi, ne glede na lastništvo, ob upoštevanju naše posebnosti – visokega deleža zasebnih gozdov.

2. Potrebujemo CELOSTNI PROGRAM IZOBRAŽEVANJA V GOZDARSTVU. Pobudo za pripravo takega programa dajejo: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije, Zveza gozdarskih društev Slovenije in udeleženci tega posveta. Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo prevzema pokroviteljstvo nad pripravo programa in imenuje interdisciplinarno delovno skupino za pripravo predloga takega programa. Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo bo, v sodelovanju z vsemi dejavniki in zainteresiranimi imenovalo delovno skupino v najkrajšem možnem času. Temeljna izhodišča za program so tudi sklepi tega posveta.

3. Potrebe po celostnem pristopu k obravnavi programa gozdarskega izobraževanja se kažejo na treh pomembnih področjih:

– pri poklicnem in strokovnem izobraževanju ter usposabljanju za potrebe proizvodnih in strokovnih del v gozdarstvu ter pokrivanju tovrstnih kadrovskega potreb;